

خود اظهاری کنید و بیمه شوید

شاغلان بدون بیمه می‌توانند با ثبت درخواست در سامانه تأمین اجتماعی، مشمول پوشش رسمی و بازرسی هدفمند شوند

بیمه اجتماعی نه فقط پوششی حمایتی برای امروز، بلکه پشتوانه‌ای محکم برای فردای نیروی کار است. با وجود این، هزاران نفر از شاغلان در کسب‌وکارهای کوچک، کارگران فصلی، نیروهای بدون قرارداد یا زنان خانه‌دار و دانشجویان، هنوز از این حق محرومند. حالا «خوداظهاری بیمه‌ای» آمده تا این حلقه مفقوده را پر کند؛ راهکاری رسمی، ساده و آنلاین که می‌تواند فرصت بیمه شدن را به دست آن‌هایی برساند که تاکنون در حاشیه بوده‌اند.

راه حاشیه‌نشینان برای بیمه شدن

سازمان تأمین اجتماعی در سال‌های اخیر با معضل شاغلان بدون بیمه دست به گریبان است. میلیون‌ها نفر که هر روز کار می‌کنند، اما نامی از آن‌ها در لیست‌های بیمه نیست؛ نه سابقه‌ای دارند، نه دفترچه درمانی، نه امیدی برای مستمری در پیری. بازرسی‌های دوره‌ای کارگاهی یکی از ابزارهای رسمی برای کشف این موارد است، اما پرهزینه، زمان‌بر و ناکارآمد؛ به‌ویژه در مورد شاغلان غیررسمی. اینجاست که «خوداظهاری» وارد میدان می‌شود؛ راهی مستقیم، سریع و قانونی برای اعلام وضعیت بیمه‌ای از سوی خود فرد.

تعریف خوداظهاری

در ساده‌ترین تعریف، خوداظهاری بیمه‌ای یعنی فردی که شاغل است اما از سوی کارفرما بیمه نشده، خودش وارد سامانه سازمان تأمین اجتماعی شود و اعلام کند که در فلان کارگاه یا شغل مشغول به کار است، اما بیمه ندارد. با این اقدام، پرونده‌ای باز می‌شود و سازمان موظف است از کارگاه مربوطه بازرسی به عمل آورد. اگر بازرسی، صحت ادعا را تأیید کند، پوشش بیمه‌ای برقرار می‌شود؛ نه فقط از روز ثبت، که گاه با لحاظ سوابق قبلی.

چه کسانی مشمولند؟

برخلاف تصور، خوداظهاری تنها برای کارگران صنعتی یا کارگران ساختمانی نیست. هر فردی که اشتغال دارد و از بیمه محروم است، می‌تواند از این ابزار استفاده کند؛ از کارکنان فروشگاه‌های کوچک گرفته تا منشی‌های مطب پزشکان، از نیروهای خدماتی گرفته تا رانندگان شخصی. حتی دانشجویان، زنان خانه‌دار، شاغلان دورکار، کارگران روزمزد و شاغلان در مشاغل خانگی نیز می‌توانند برای بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد،

از مسیر خوداظهاری وارد شوند.

بازرسی هدفمند، نه کور

پیش از این، بازرسان تأمین اجتماعی برای شناسایی نیروی کار بدون بیمه، مجبور بودند کارگاه به کارگاه مراجعه کنند؛ روشی وقت‌گیر، پرخشا و پرهزینه. حالا اما با درخواست خود فرد، بازرسی نه براساس حدس و گمان بلکه بر مبنای اطلاعات ثبت‌شده انجام می‌شود. این یعنی بازرسی هدفمند، یعنی حرکت مستقیم به سمت کارگاه‌هایی که احتمال تخلف دارند و افزایش دقت در شناسایی نیروی کار بدون بیمه.

سازوکار الکترونیکی و بدون مراجعه

یکی از مزایای مهم خوداظهاری، حذف مراجعه حضوری است. فرد تنها کافی است به سامانه خدمات غیرحضوری تأمین اجتماعی به نشانی es.tamin.ir یا اپلیکیشن «تأمین من» مراجعه و در بخش بیمه‌شدگان، گزینه خوداظهاری را انتخاب و اطلاعات محل کار و نوع فعالیت خود را ثبت کند. پس از آن، سیستم به‌طور خودکار موضوع را به واحد بازرسی ارجاع می‌دهد و نتیجه بازرسی از طریق پیامک به فرد اطلاع داده می‌شود؛ همه‌چیز بدون اتلاف وقت و مراجعه حضوری.

محرمانگی داده‌ها برای امنیت شغلی

یکی از نگرانی‌های شاغلان بدون بیمه، از دست رفتن شغل در صورت افشای گزارش به کارفرماست. این نگرانی کاملاً بجاست و به همین دلیل، سازمان تأمین اجتماعی موظف است اطلاعات فرد گزارش‌دهنده را محرمانه نگه دارد. حسین حبیبی، عضو هیات مدیره کانون عالی شوراهاى اسلامى کار، تأکید می‌کند که بازرسان باید به‌گونه‌ای عمل کنند که امنیت شغلی کارگر حفظ شود و خوداظهاری به ابزار تنبیه برای نیروی کار تبدیل نشود.

مقابله با فرار بیمه‌ای

خوداظهاری فقط به سود کارگران نیست. این روند یکی از ابزارهای مؤثر برای مقابله با پدیده شایع «فرار بیمه‌ای» نیز به شمار می‌رود. بسیاری از کارفرمایان به دلایل مختلف، از جمله کاهش هزینه‌ها، از بیمه کردن کارکنان طفره می‌روند. با گزارش مستقیم شاغلان، این کارفرمایان به دام می‌افتند و در صورت تأیید بازرسی، مجبور به پرداخت حق بیمه خواهند شد. این موضوع باعث افزایش ورودی‌های بیمه‌ای و پایداری بیشتر سازمان تأمین اجتماعی می‌شود.

پوشش بیمه‌ای برای غیر شاغلان

برخی از افراد ممکن است اساساً شاغل نباشند، اما به‌دنبال بیمه اجتماعی هستند؛ مانند زنان خانه‌دار یا دانشجویان. این دو گروه از جامعه نیز می‌توانند از امکان خوداظهاری برای ورود به پوشش بیمه‌ای خود استفاده کنند؛ البته نه از مسیر بیمه اجباری، بلکه از مسیر بیمه‌های مشاغل آزاد یا توافقی. در هر دو حالت، خوداظهاری نقطه آغاز است؛ آن‌هم بدون نیاز به واسطه یا مراجعه به شعب.

کاهش دعاوی و زمان رسیدگی

دعای کارگر و کارفرما بر سر بیمه، از رایج‌ترین پرونده‌های ادارات کار و هیأت‌های تشخیص است. اما با خوداظهاری، این دعاوی می‌تواند به‌شدت کاهش یابد؛ به این دلیل که با ثبت رسمی درخواست، دستگاه‌های نظارتی بدون نیاز به شکایت رسمی یا طرح دعوی، اقدام به بررسی می‌کنند. نتیجه بازرسی نیز سریع‌تر از مسیرهای معمول انجام می‌شود و در صورت اعتراض کارفرما، رسیدگی به آن نیز کاملاً الکترونیکی صورت می‌گیرد.

نفع کارفرما از خوداظهاری

شاید در نگاه اول، خوداظهاری ابزاری برای الزام کارفرما به اجرای قانون به‌نظر برسد؛ اما در واقع، خود کارفرمایان هم از این مسیر سود می‌برند. با ثبت درخواست خوداظهاری از سوی کارکنان و پذیرش آن، کارفرما نیز به چرخه رسمی بازمی‌گردد و از خدمات سازمان تأمین اجتماعی مانند بیمه بازنشستگی، درمانی، معافیت‌ها و تسهیلات قانونی برخوردار می‌شود. برای صاحبان مشاغل کوچک، این ورود به نظم و قانون، فرصتی برای رشد پایدار است.

آینده‌ای ایمن برای همه

هدف از خوداظهاری بیمه‌ای، گسترش چتر امنیت اجتماعی است. سازمان تأمین اجتماعی با این اقدام، هم به منابع خود می‌افزاید، هم از بار مراجعات و هزینه‌های بازرسی می‌کاهد، هم جامعه را به‌سمت نظم بیمه‌ای سوق می‌دهد. این ابزار به شرط اطلاع‌رسانی درست، می‌تواند بخش بزرگی از جامعه کارگری، شاغلان بدون قرارداد، صاحبان مشاغل غیررسمی و حتی کارفرمایان را در مسیر حمایت و آینده‌ای ایمن قرار دهد.

نکته

ساماندهی معافیت بیمه‌ای کارگاه‌های کوچک

در طول دهه‌های گذشته، معافیت‌های بیمه‌ای برای کارگاه‌های کوچک با کمتر از پنج نیروی کار به‌عنوان ابزاری برای حمایت از تولید و اشتغال اعمال می‌شد. براساس این سیاست، کارفرمایان این کارگاه‌ها از پرداخت سهم ۲۰ درصدی بیمه سهم خود معاف بودند تا هزینه‌های آن‌ها کاهش یابد. این رویکرد که سال‌ها به‌عنوان بخشی از برنامه‌های حمایتی دولت اجرا می‌شد، با تصویب برنامه هفتم توسعه و ابلاغ آیین‌نامه اجرایی جدید در بهار امسال، به شکل قابل توجهی دگرگون شده است. بر اساس قانون جدید، دیگر همه کارگاه‌های کوچک مشمول معافیت کامل سهم کارفرما نیستند؛ معافیت فقط به کارگران با حداقل دستمزد مصوب شورای‌عالی کار و افراد مشمول آزمون وسیع تعلق می‌گیرد. این آزمون که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مسئولیت اجرای آن را دارد، با ارزیابی ماهانه درآمد و دارایی بیمه‌شدگان، دهک‌های درآمدی آنان را تعیین می‌کند و میزان معافیت را بر آن اساس تنظیم می‌کند. بدین ترتیب، گروه‌هایی که در چهار دهک پایین درآمدی قرار دارند از معافیت کامل بهره‌مند می‌شوند و دهک‌های بالاتر به تدریج از معافیت کمتری برخوردار خواهند بود. این موضوع شامل قالیبافان، بافندگان فرش و برخی شاغلان صنایع دستی نیز می‌شود.

کارشناسان حوزه بیمه‌های اجتماعی این تغییرات را گامی ضروری برای تقبلیق سیاست‌های حمایتی با شرایط اقتصادی و اجتماعی کنونی می‌دانند. غلامحسین عابدی‌روش، کارشناس بیمه‌های اجتماعی، منتقد است حمایت‌های گسترده گذشته که عمدتاً در دهه ۶۰ شکل گرفت، با وضعیت فعلی تناسب ندارد و اصلاح قوانین معافیت بیمه‌ای می‌تواند به تقویت منابع سازمان تأمین اجتماعی کمک کند. او تأکید می‌کند که دولت سال‌هاست متحمل هزینه‌های هنگفتی برای پرداخت سهم بیمه‌ای کارفرمایان شده که این مبالغ به‌روزرسانی نشده و موجب انباشت بدهی‌ها و مطالبات معوقه شده است. به گفته این کارشناس، تغییر رویه معافیت‌های بیمه‌ای نه‌تنها هزینه‌های مالی دولت را کاهش می‌دهد بلکه به عدالت اجتماعی و شفافیت در نظام بیمه‌ای کمک می‌کند. او خاطرنشان می‌کند که این اصلاحات باید به گونه‌ای اجرا شوند که حمایت‌ها به افراد و کارگاه‌هایی برسد که واقعاً نیازمندند و امکان سوءاستفاده به حداقل برسد. این رویکرد را می‌توان بخشی از سیاست رفاه اجتماعی دانست که با هدف بهبود وضعیت معیشتی اقشار کم‌درآمد و تقویت پایداری نظام بیمه‌ای دنبال می‌شود.

چالش‌های اجرایی همچنان باقی است و نیازمند آموزش کارفرمایان، ایجاد زیرساخت‌های فنی مناسب برای آزمون وسیع و نظارت مستمر است تا اجرای قانون به شکل کامل و مؤثر صورت گیرد. اصلاح قوانین معافیت بیمه‌ای می‌تواند به بهبود منابع و مصارف تأمین اجتماعی کمک کند و در عین حال موجب افزایش اعتماد بیمه‌شدگان به نظام شود.

در نهایت، اصلاح معافیت‌های بیمه‌ای کارگاه‌های کوچک، بازتابی از تحولات اقتصادی و اجتماعی کشور و ضرورت مدیریت بهینه منابع در نظام بیمه‌ای است. اجرای دقیق این سیاست‌ها می‌تواند گامی بلند در مسیر حفظ عدالت، شفافیت و پایداری مالی نظام تأمین اجتماعی باشد و شرایط بهتری برای حمایت از جامعه کارگری فراهم آورد.

مهناز بیرانوند

روزنامه نگار

“

سازمان

تأمین اجتماعی

امکان خوداظهاری

رافراهم کرده تا

شاغلان بدون بیمه

از پوشش رسمی و

بازرسی هدفمند

بهره‌مند شوند

افزایش سقف وام بازنشستگان صندوق کشوری

صندوق بازنشستگی سقف تسهیلات قرض الحسنه را به ۵۰ میلیون تومان رسانده و در سال جاری بیش از ۴۰۰ هزار وام حمایتی پرداخت کرده است

شاغلان متوفی و یک درصد را از کارافتادگان تشکیل می‌دهند. در حال حاضر حدود یک میلیون و ۴۳۲ هزار نفر بازنشسته، ۱۳ هزار نفر از کارافتاده، ۶۲ هزار نفر بازمانده شاغلان متوفی و ۲۵۳ هزار نفر بازمانده بازنشستگان متوفی از این صندوق حقوق دریافت می‌کنند. این جامعه گسترده، مخاطب مستقیم خدمات مالی، درمانی و حمایتی صندوق است. از نظر جنسیتی نیز نسبت مردان به زنان در میان

دانشجویی فرزندان بازنشستگان) ارائه شده‌اند. بر اساس آمار رسمی، بیش از ۱۰ هزار و ۳۰۰ میلیارد تومان وام به ۳۴۴ هزار نفر از بازنشستگان پرداخت شده و افزون بر آن، ۶۰ هزار فقره تسهیلات دیگر به ارزش ۴۶۰۰ میلیارد تومان در اختیار سایر گروه‌های حقوق‌بگیر صندوق قرار گرفته است. در سال گذشته نیز بالغ بر ۳۱۴ هزار نفر از بازنشستگان و مستمری‌بگیران صندوق کشوری از وام‌های ضروری قرض الحسنه برخوردار شدند. روند پرداخت وام در این صندوق از ثبات نسبی و برنامه‌ریزی مرحله‌ای برخوردار بوده است. پرداخت این تسهیلات در چارچوب برنامه جامع صندوق برای تقویت قدرت خرید بازنشستگان انجام می‌شود؛ سیاستی که با توجه به فشارهای اقتصادی سال‌های اخیر، بخشی از خلأ موجود در تأمین رفاه بازنشستگان را پوشش می‌دهد.

ترکیب جمعیتی حقوق‌بگیران

صندوق بازنشستگی کشوری با پوشش بیش از ۱.۷ میلیون نفر، دومین نهاد بزرگ بیمه اجتماعی کشور پس از تأمین اجتماعی است. طبق آخرین آمارها، ۸۱ درصد جامعه تحت پوشش این صندوق را بازنشستگان، ۱۸ درصد را بازماندگان بازنشستگان متوفی، ۴ درصد را بازماندگان

صندوق بازنشستگی کشوری اعلام کرد در سال ۱۴۰۳، سقف وام قرض الحسنه بازنشستگان را از ۳۰ به ۵۰ میلیون تومان افزایش داده است. این تصمیم در ادامه برنامه این صندوق برای ارتقای توان مالی و بهبود شرایط معیشتی بازنشستگان اتخاذ شده و از اردیبهشت‌ماه امسال به اجرا درآمده است. به گفته مسئولان، این تسهیلات با کارمزد چهار درصد و بازپرداخت ۶۰ ماهه پرداخت می‌شود و در مرحله نخست، ۳۰ هزار نفر از واجدان شرایط موفق به دریافت آن شده‌اند. روند پرداخت این تسهیلات در ۱۰ مرحله ادامه خواهد یافت و هدف آن پوشش گروه‌های گسترده‌تر از بازنشستگان است.

تعداد متقاضیان نیز قابل توجه است؛ بنا بر اعلام صندوق، بیش از ۸۵۰ هزار نفر برای دریافت این وام ثبت‌نام کرده‌اند. در نهایت، ۳۰۰ هزار نفر از این جمع، مشمول دریافت تسهیلات خواهند شد.

رشد چشمگیر تسهیلات حمایتی

در سال جاری، بانک صادرات ایران به‌عنوان بانک عامل صندوق بازنشستگی کشوری، پرداخت بیش از ۴۰۰ هزار فقره وام را به ثبت رسانده است. این تسهیلات در سه گروه اصلی شامل وام قرض الحسنه ضروری، وام ازدواج فرزندان و وام «حمید» (ویژه حمایت از پایان‌نامه‌های